

Torgeir Aarvaag Stokke

NHO: Medlemmer, organisasjonsgrader og tariffavtaler

Det strategiske instituttprogrammet på Fafo

Torgeir Aarvaag Stokke

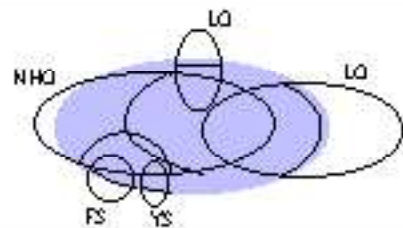
**NHO: Medlemmer,
organisasjonsgrader og
tariffavtaler**

© Forskningsstiftelsen Fafo 1996
ISSN 0804-5135

Innhold

1 Innledning	5
2 Kildegrunnlag	6
Bedrift som enhet	7
Sysselsetting	8
3 Utviklingen over tid	9
4 Bedriftsstørrelse	12
5 Landsforeninger	14
6 Næringsfordeling og organisasjonsgrader	17
7 Tariffavtaler	19
Bransje- og næringskoder	21
Vedleggstabell	22
Sluttnoter	25
Referanser	27

Det strategiske instituttprogrammet på Fafo
Delprogram: De kollektive aktørenes rolle på arbeidsmarkedet

1 Innledning¹

Arbeidsgiversiden i det organiserte arbeidslivet har lenge vært et mindre prioritert studieobjekt enn arbeidstakersiden. Gjennom Fafos strategiske instituttprogram (1996-2000) og delprogrammet om de kollektive aktørenes rolle på arbeidsmarkedet, ønsker vi å bidra til en oppretting av denne ubalansen. Av de første temaene som tas opp, er Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) som medlems- og arbeidsgiverorganisasjon.

I dette notatet ligger hovedvekten på å belyse NHO ut fra statistiske kilder. Hovedkilden er NHOs eget medlemsregister. Notatet er konsentrert om to grunnleggende enheter: NHOs medlemsbedrifter, og de som er sysselsatte i disse medlemsbedriftene. Disse to grunnleggende enhetene vil så bli belyst ut fra bransje- eller næringskoder, organisasjonsenheter, tariffavtalebinding, størrelse (for bedriftene) og status (for de sysselsatte).

Data om NHOs medlemmer og sysselsatte forsøkes også sammenholdt med offisiell statistikk, for å belyse *organisasjonsgrader*. Beregning av organisasjonsgrader gir imidlertid mest mening når det relateres til NHOs målområder, som siden dannelsen i 1989 har vært håndverk, industri og tjenesteytende virksomhet. I de siste årene har målområdene blitt utvidet til å også omfatte varehandelen og fristilte offentlig eide virksomheter (jevnfør NHOs Årsberetning 1994). I tillegg opplever NHO varierende grad av konkurranse fra andre arbeidsgiverorganisasjoner.

2 Kildegrunnlag

Opplysninger om NHOs medlemmer samles i første omgang inn gjennom medlemmenes innmeldelseserklæring. I denne kreves det opplysninger blant annet om bedriftenes bransje eller virksomhetsområde, lønnsutbetalinger, omsetning, årsverk (fordelt på arbeidere, funksjonærer og lærlinger), tariffavtalebinding og ønske om medlemskap i erstatningsfondet. De fleste av disse opplysningene oppdateres årlig i forbindelse med årsoppgaven som alle medlemsbedriftene må fylle ut, og som ligger til grunn for innkreving av medlemskontingent. Opplysningene lagres i databaser, og knyttes sammen med blant annet opplysninger om organisasjonstilknytningen i NHO og om eventuelle tariffavtaler bedriften er bundet av. Videre kodes opplysningene om bransje eller virksomhetsområde dels etter en intern bransjekode opprinnelig utarbeidet av Norsk Arbeidsgiverforening, og dels etter Statistisk sentralbyrås (nå utgåtte) Standard for næringsgrupper (SN83).

Opplysningene fra medlemsregisteret antas å holde høy kvalitet. Formålene med medlemsregisteret, medlemservice og administrering/reforhandling av tariffavtaler, gjør at mange av opplysningene kan oppdateres og korrigeres fortløpende. Formålene gjør det også nødvendig å ha komplette opplysninger om hver enkelt bedrift, mangelfulle oppgaver eksisterer derfor praktisk talt ikke. Når det gjelder kodingen av bransje/næring, er det vanlig å ta kontakt med bedriften hvis opplysningene fra innmeldelseserklæringen eller årsoppgaven er uklare eller mangelfulle. Når det gjelder opplysningene om årsverk, kan disse kontrolleres dels mot tall fra den kvartalsvise lønnsstatistikken for arbeidere eller den årlige lønnsstatistikken for funksjonærer (i den grad bedriften er med i statistikkene), og dels mot opplysninger i forbindelse med erstatning etter arbeidskonflikter.

De dataene som presenteres i dette notatet, er enten historisk statistikk hentet fra Statistisk årbok eller årsberetninger og lignende fra N.A.F./NHO, eller generert fra NHOs medlemsregister i september/oktober 1996. For de aller fleste medlemsbedriftene vil de nyeste tallene dermed referere til årsoppgaven for 1995, som sannsynligvis uttrykker enten situasjonen ved årsskiftet 1995/96 eller gjennomsnittstall for 1995. For bedrifter innmeldt i løpet av 1996 vil opplysningene kunne referere til en enda ferskere situasjon, mens bedrifter utmeldt i løpet av 1996 er holdt utenfor den statistikken som presenteres her. I forhold til sysselsettingssituasjonen i 1996 kan en derfor si at den vesentligste delen av sysselsettingsveksten siden 1995 ikke fanges opp. Derfor benyttes også offisielle sysselsettingstall fra 1995 (i den grad de foreligger) som sammenligningsgrunnlag.

I tillegg til de nevnte egenskapene ved medlemsbedriftene, inneholder også NHOs medlemsregister opplysninger om antall ansatte organisert i en arbeidstakerorganisasjon og bundet av en tariffavtale. Disse opplysningene genereres på basis av lister som utveksles mellom NHO/landsforeningene og forbundene på arbeidstakersiden, og kan sammen med de opprinnelige bedriftsopplysningene brukes til å anslå hvor mange lønnstakere som direkte og indirekte er bundet eller dekket av hver enkelt tariffavtale. I dette notatet vil det kun i liten grad bli gjort bruk av disse siste opplysningene, da det er ønskelig å sammenligne dem noe nøyere med utfyllende opplysninger fra arbeidstakerorganisasjonene. Under punkt 7 gis det likevel eksempler på bruk av opplysningene, sammen med en kortfattet og foreløpig beskrivelse av selve tariffavtalestrukturen innen NHO.

Bedrift som enhet

Det er knyttet enkelte problemer til tolkningen av de to grunnleggende enhetene «bedrift» og «syssel-satte», når disse skal sammenlignes med annen statistikk. I offisiell standard for næringsgrupper (se for eksempel SNS 2 eller NOS C 182) opereres det med «bedrift» som synonymt med foretak (juridisk enhet, for eksempel aksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltmannsforetak og så videre), eller med underenheter av foretak hvis disse er geografisk adskilt (gjerne forskjellig kommune) eller hører inn under forskjellige næringsgrupper (4-siffer). Til denne hovedregelen finnes det imidlertid en rekke unntak, de viktigste er knyttet til bygge- og anleggsvirksomhet. Men også i Statistisk sentralbyrås industristatistikk (som benyttes under punkt 4), opplyses det for eksempel at slakteri/pølsemakeri som et foretak driver sammen med kjøttvareutsalg på samme sted, regnes til en og samme bedrift. Det samme gjelder bakeri og bakervareutsalg som ligger på samme sted, disse er gruppert som én bedriftsenhet når foretaket ikke har andre detaljutsalg (jevnfør NOS C 327).

Hvis en virksomhet melder seg inn i NHO, skal hele virksomheten med eventuelle geografiske eller funksjonelle enheter (bedrifter) meldes inn og registreres. Ofte vil det være sammenfall mellom foretak og bedrift, i andre sammenhenger vil flere bedrifter utgjøre ett foretak. I det siste tilfellet vil tariffavtalebindingen kunne variere: Hvis vi igjen bruker bakeri- og konditorbransjen som eksempel, kan det være et krav fra Handel og Kontor (LO) om at et spesielt bakeriutsalg skal bindes av Butikkoverenskomsten. I NHO/Baker- og Konditorbransjens Landsforening kan dette utsalget være ett av kanskje fem geografisk avgrensede utsalg som til sammen, eller sammen med separate produksjonsbedrifter, utgjør et foretak, og hvert utsalg bindes av Butikkoverenskomsten for seg. Andre ganger kan foretaket eller landsforeningen/NHO bestemme at tariffavtalen skal gjelde *alle* bedriftene som er en del av foretaket. Praksis kan altså variere. Ved krav fra en arbeidstakerorganisasjon om opprettelse av en tariffavtale for en bedrift, og det skulle vise seg at denne bedriften likevel ikke er registrert som en egen medlemsbedrift, kan bedriften bli nyregistrert.

Når NHO opererer med 11 790 medlemsbedrifter (september 1996), er dette summen av alle bedrifter eller virksomheter som er medlem av NHO, samt de foretakene som en del av disse bedriftene utgjør. NHOs medlemstall inneholder med andre ord en del *dobbelttellinger* av både foretak og de bedriftene eller virksomhetene som det samme foretaket er delt opp i. I N.A.F.s tid på 1980-tallet ble omfanget av dobbelttellinger anslått til om lag 2000 (jevnfør N.A.F. 1987), men det oppgis nå at det er blitt færre siden. Denne dobbelttellingen skaper visse problemer når en ønsker å sammenligne med offisiell statistikk. I for eksempel industristatistikken (NOS C 327) registreres et foretak som allerede er registrert ved sine bedrifter, som en *hjelpesavdeling*. Og i den grad det er sysselsatte i selve foretaksoverbygningen som ikke kommer med i sysselsettingsoppgaver for bedriftene, vil foretaket i offisiell statistikk fungere som hjelpeavdeling, slik at sysselsettingen kommer med uten at foretaksoverbygningen telles. I NHOs medlemsstatistikk kan derimot foretaksoverbygningen telle med som en egen bedrift. NHOs medlemsstatistikk fører imidlertid *ikke* til dobbelttellinger av sysselsetting, summen av sysselsettingen i bedriftene og foretaket skal tilsvare summen av sysselsettingen totalt i foretaket. Sysselsettingen i foretaksoverbygningen vil vanligvis være liten eller lik 0, og fører slik sett til flere småbedrifter enn det registreringsprinsippene i offisiell statistikk ville ført til.

Offisiell statistikk er imidlertid ikke alltid like entydig når det gjelder forholdet mellom foretak og bedrift, noe situasjonen innen tobakksproduksjon kan illustrere. I følge industristatistikken (NOS C 327) finnes det to tobakksfabrikker i Norge, en med 20-49 ansatte og en med over 200 ansatte. Slår en opp i norske bedriftskataloger (Telenor 1996, Økonomisk Litteratur 1996), finner en lett igjen de to tobakksfabrikkene. Men fordelingen etter NHOs bransjekoder viser ni tobakksfabrikker som medlemmer, og årsaken er at den største fabrikken i offisiell statistikk og i bedriftskatalogene er registrert som åtte forskjellige bedrifter i NHO. Siden mange av de åtte bedriftene er lokalisert i forskjellige kommuner, er det et spørsmål om også den offisielle statistikken burde vist et høyere antall bedrifter.

I andre tilfeller kan utslaget være omvendt, altså at en bedrift som i NHO kun er registrert én gang i stedet er delt opp i flere bedrifter i offisiell statistikk. En sammenligning med offisiell bedrifts- og foretaksstatistikk vil altså slå ut begge veier, og særlig innen næringer med kompliserte eier- og arbeidsgiverstrukturer som for eksempel bygge- og anleggsvirksomhet vil sammenligning være svært vanskelig. I dette notatet vil sammenligninger bli begrenset til industrien.

Det antas i utgangspunktet at NHOs målgrupper ikke diskriminerer når det gjelder bedriftsstørrelse. Likevel er det nok så klart at det de siste årene har vært en betydelig satsning på å rekruttere små og mellomstore bedrifter til NHO, noe som blant annet gjenspeiles i vervemateriell og lignende (jevnfør NHO 1995, 1996).

Syssetting

Innmeldeserklæringene og årsoppgavene fra NHOs medlemsbedrifter inneholder opplysninger om *årsverk*, og ikke sysselsatte personer. Ut fra ønsket om å operere med en felles nevner/populasjon når organisasjonsgrader og tariffavtaledekning beregnes, må årsverk oversettes til sysselsatte personer. En slik oversettelse er i dette notatet gjort ved hjelp av sysselsettingsstatistikk fra nasjonalregnskapet.

I Statistisk sentralbyrås årlige publikasjon *Nasjonalregnskapsstatistikk* publiseres to tabeller som kan brukes til å regne om årsverk til lønnstakere: En tabell over sysselsatte lønnstakere etter næring og en tabell over sysselsatte normalårsverk (lønnstakere) etter næring. Normalårsverk kan defineres som antall heltidsomregnede inntektsmottakere i produktiv virksomhet, altså summen av heltidsansatte pluss deltidsansatte, omregnet til heltid ved å bruke andel av full post eller dellønnsbrøk i samme type virksomhet (Harildstad 1989:4). Normalårsverk i nasjonalregnskapet er altså ikke standardisert på tvers av næringer, men et næringssensitivt mål.

På samme måte som i offisiell statistikk, er NHO-bedriftenes årsverksoppgaver næringssensitive ved at det ved hver enkelt bedrift skal gjøres omregninger fra deltids- til heltidsansatte. Etter å ha gjennomført en «oversettelse» av NHOs bransjekoder til standard for næringsgrupper (SN94, jevnfør vedleggstabellen), kan derfor forholdet mellom sysselsatte lønnstakere og normalårsverk i nasjonalregnskapet brukes til å regne om årsverk i NHO-bedrifter til sysselsatte. Det er benyttet nasjonalregnskapsstatistikk fra 1993 til å regne ut dette forholdet, i og med at 1993 er det siste året som det foreligger endelig statistikk fra. Når det gjelder beregning av organisasjonsgrader, er det likevel tatt utgangspunkt i den foreløpige nasjonalregnskapsstatistikken fra 1995, i og med at det har vært en betydelig sysselsettingsvekst i privat sektor de siste årene. Tallene for både 1993 og 1995 er innhentet direkte fra Statistisk sentralbyrå, og følger den nye standarden for næringskode fra 1994 (SN94).²

Fordelingen av sysselsettingen i NHO-bedrifter på arbeider- og funksjonærårsverk er *ikke* forsøkt omregnet til sysselsatte lønnstakere. Denne fordelingen er basert direkte på bedriftenes innrapportering, og er langt mer sensitiv for klassifikasjonsforskjeller enn for eksempel NHOs bransjekoder. Selv om det skulle finnes parallell offentlig statistikk, som for eksempel Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser, anses omregninger og beregning av organisasjonsgrader som for risikabelt. Distinksjonen mellom arbeider og funksjonær er likevel nødvendig for å estimere ufravikelighetsvirkninger av de ulike tariffavtalene, noe som vil bli illustrert under punkt 7.

3 Utviklingen over tid

Norsk Arbeidsgiverforening (N.A.F.) ble stiftet i 1900, og medlemsstatistikken for de første 75 årene er gjengitt i Petersen (1950, 1975).³ Fra og med 1/1 1989 gikk N.A.F. sammen med Norges Industrieforbund og Norges Håndverkerforbund i det nye Næringslivets Hovedorganisasjon - en kombinert arbeidsgiverorganisasjon og næringspolitisk organisasjon.⁴

Det framgår av tabell 1 at medlemstallet i NHO nå er på sitt høyeste nivå, og overgår også medlemstallene i N.A.F.⁵ Antall årsverk/lønnstakere har derimot ikke passert det høye nivået i N.A.F. fra begynnelsen av 1980-tallet, noe som betyr at gjennomsnittsbedriften i dag har mindre sysselsetting enn for 15 år siden. I tillegg til estimatet på 395 000 ansatte i NHOs medlemsbedrifter i september 1996, kommer om lag 10 500 lærlinger.⁶ Registreringen av lærlinger skjer teknisk sett på en annen måte enn «årsverk» (arbeidere/funksjonærer), og lærlinger vil bli holdt utenfor talloppgaver over sysselsetting i dette notatet.

Tabell 1 Medlemsstatistikk for N.A.F./NHO 1970-1996

	Antall medlemsbedrifter	Antall årsverk	Årsverk arbeidere	Årsverk funksjonærer	Beregnet antall lønnstakere	Antall landsforeninger
1970	8319	(346000)	256000	(90000)	362000	53
1975	8403	365685	265255	100430	390000	54
1980	10347	386519	272936	113583	420000	54
1985	9918	369456	243536	125920	404000	59
1990	10686	364173	225659	138454	395000	50
1991	10650	358620	225944	132676	389000	30
1992	11519	356165	221877	134288	385000	27
1993	10432	349811	215858	133953	374000	28
1994	10303	347527	213324	134204	372000	29
1995	11023	356615	221484	135131	382000	29
1996	11794	368991	227415	141576	395000	28

Note: Funksjonærtallet i 1970, og dermed også totaltallet, er anslag. Tallene i perioden 1970-1985 beskriver situasjonen ved *utgangen* av året, og stemmer overens med den mer forenklede oversikten gjengitt i Statistisk årbok. Det samme gjelder tallene for 1991. For 1990 og 1992-1995 beskriver imidlertid tallene situasjonen i *august/september*, og sammenfaller bedre med NHOs årsberetninger som utkommer i oktober/november. Det mest dramatiske avviket i forhold til Statistisk årbok, er nok antallet landsforeninger i 1990 som sank til 30 ved utgangen av året. Omregningen til antall lønnstakere er basert på forholdet mellom sysselsatte lønnstakere og normalårsverk i industri og bergverk, olje, bygg- og anlegg og hotell og restaurant i nasjonalregnskapsstatistikken for samme år (for perioden 1993-96 er det benyttet nasjonalregnskapstall for 1993, som er siste endelige tall). Omregningsfaktoren øker i perioden, fra 1,047 i 1970 til over 1,09 i 1985 for så å synke til 1,07 på 1990-tallet. Finregning på medlemsstatistikken for 1995, jevnfør vedleggstabellen, viser at omregningsfaktoren nok kan ligge noe høyere. Denne antakelsen styrkes også av tallmateriale i N.A.F. (1970), hvor en omregningsfaktor på over 1,06 er brukt for 1968-tallene. Beregnet antall lønnstakere i tabellen kan derfor være noe for lavt, men det foreligger ikke tilstrekkelig detaljert statistikk til å gjennomføre samme finregning også for tidligere år.

NHO har lansert et mål om 20 000 medlemmer innen år 2000, og for inneværende år er det ventet en sterkere økning i antall medlemmer enn det som framkommer i tabellen. Nyrekruttering de siste månedene, og dannelsen av Reiselivsbedriftenes Landsforening (sammenslåing av Norsk Hotell og Restaurantforbund med det frittstående Forbundet for Overnatting og Serveringsnæringen fra 1/1 1997), bidrar til at antall medlemmer nå i slutten av desember er økt til 13 585. Den relative veksten i antall årsverk er lavere, siden det er en overvekt av småbedrifter blant de nyinnmeldte. Antall årsverk er ved utgangen av året økt til 381 000, og totalt regner NHO med at medlemsbedriftene nå sysselsetter om lag 430 000 lønntakere (jevnfør Aftenposten 28/12 1996).

Den vesentligste trenden i tabell 1 er reduksjonen i antall landsforeninger. I N.A.F.s tid gikk dette organisasjonsleddet under betegnelsen «landssammenslutninger», i praksis kunne organisasjonene likevel også bli kalt «arbeidsgiverforening», «landsforening», «forening» og «forbund». Ved dannelsen av NHO var det om lag 150 organisasjoner tilsluttet de tre hovedorganisasjonene (jevnfør N.A.F. 1988, NHOs Årsberetning 1990). En storstilt sammenslåing og sanering av tidligere organisasjonsledd ble deretter innledet (og pågår fortsatt). Mest omfattende var samlingen til Bygghåndverksfagenes Landsforening. I tillegg ble en rekke enkeltbedrifter som tidligere hadde vært direktemedlemmer i NHO, innplassert i en landsforening. I praksis er likevel den horisontale inndelingen av NHO på dette punktet noe mer komplisert enn det dagens 28 landsforeninger gir inntrykk av. Vi kommer tilbake til dette under punkt 5 nedenfor.

Selv om reduksjonen av antall landsforeninger har vært betydelig siden dannelsen av NHO, hadde organisasjonen allerede i 1990 et mål om å komme ned i 20-25 landsforeninger i løpet av 1991. Dannelsen av blant annet Prosessindustriens Landsforening (PIL) i 1992 bidro til ytterligere reduksjon, men samtidig har enkelte nye landsforeninger, som for eksempel Oljeserviceselskapenes Landsforening (OSSL), blitt dannet eller opptatt. I dag fastholdes målet om forenkling av dette organisasjonsleddet, selv om fokus synes å være noe skiftet fra rene sammenslåinger av landsforeninger til en sterkere *gruppering* av dagens landsforeninger, slik at de kan opptre som rundt ti grupper som alle kan være direkte representert i et framtidig arbeidsutvalg for NHO (jevnfør Næringslivets Ukeavis 4/10 1996).

Den årlige prosentvise endringen i sysselsatte årsverk i N.A.F./NHO-bedrifter er gjengitt i figur 1, sammen med årlige prosentvise endring i antall lønntakere totalt i næringsvirksomhet og i industri/bergverk.⁷ Figuren kan sies å illustrere korttidstrender eller fluktasjoner i medlemstall og sysselsetting. Som det framgår av figuren, følger det totale antallet årsverk i N.A.F./NHO nokså klart trendene i det private arbeidsmarkedet, med ett forbehold. Grafene kan tyde på et visst etterslep i antallet årsverk i N.A.F./NHO, noe som også kan ha sammenheng med registreringstidspunktet (jevnfør punkt 2 ovenfor).

Langtidstrendene i medlemstall (sysselsetting) kan illustreres ved hjelp av figur 2, hvor antall sysselsatte lønntakere i N.A.F./NHO-bedrifter er plottet i forhold til antall lønntakere i næringsvirksomhet og i industri/bergverk i følge nasjonalregnskapsstatistikk. Det generelle inntrykket er at N.A.F./NHOs medlemstall, målt i antall lønntakere, over tid er mer stabilt enn sysselsettingen i næringsvirksomhet og i industri/bergverk. Mulige forklaringer kan være at det først og fremst er de mer stabile bedriftene som melder seg inn, eller at N.A.F./NHO har hatt evne til å kompensere for medlemstap som skyldes strukturelle endringer på arbeidsmarkedet (som for eksempel nedgangen i industrisysselsettingen). Likevel synker antall lønntakere i N.A.F./NHO-bedrifter som andel av sysselsettingen i næringsvirksomhet fra 32-33 prosent på begynnelsen av 1970-tallet til 28-29 prosent rundt 1990. Målt i forhold til sysselsettingen i industri/bergverk, viser imidlertid antall lønntakere i N.A.F./NHO-bedrifter en mer positiv utvikling, fra 90-95 prosent på 1970-tallet til 120-125 prosent rundt 1990. Den siste tendensen indikerer at N.A.F./NHO langt på vei har klart å kompensere for nedgangen i industrisysselsettingen ved økt rekruttering på andre/nye områder.

Figur 1. Prosentvis endring fra året før for årsverk i N.A.F./NHO-bedrifter, sysselsatte i næringsvirksomhet og sysselsatte i industri/bergverk⁸

Figur 2. Sysselsatte i N.A.F./NHO-bedrifter, næringsvirksomhet og industri/bergverk over tid

4 Bedriftsstørrelse

NHOs medlemsbedrifter kan fordeles etter årsverk, og to ulike årsverksgrupper har vært anvendt. I tabell 2 brukes den ene inndelingen til å illustrere fordeling og endring på 1990-tallet, mens i tabell 3 og 4 brukes en annen inndeling av årsverksgrupper i en sammenligning med offisiell statistikk.

Tabell 2: Medlemsbedrifter etter årsverksgrupper, 1991-1995

	Årsverksgruppe						Sum
	0-5	6-10	11-50	51-200	201-500	over 501	
1991 (juni)	4223	1618	3032	1157	215	97	10342
1992 (juli)	4955	1861	3274	1127	211	91	11519
1995 (oktober)	4250	2050	3650	→ 1300 ←			11250

Kilde: AFC (1991), NHOs Årsberetning 1992 og 1995.

Utviklingen på 1990-tallet viser en ujevn tendens når det gjelder de aller minste bedriftene, mens antallet bedrifter med mellom 6 og 50 årsverk vokser jevnt (endringene skyldes ikke bare inn- og utmeldinger, men også sysselsettingsendringer i den enkelte bedrift). Fremdeles utgjør likevel sysselsettingen for godt over halvparten av bedriftene færre enn elleve årsverk. Blant de nye medlemsbedriftene som kom til i 1995, hadde 73,9 prosent under ti ansatte (Aftenposten 13/3 1996). Brorparten av den framtidige veksten er også ventet blant små bedrifter.

I tabell 3 er årsverksgruppene finere inndelt, i tillegg er antall årsverk i hver årsverksgruppe vist. Den separate fordelingen for medlemsbedriftene i industrien er også tatt med.

Tabell 3: Medlemsbedrifter og årsverk etter årsverksgrupper, industri og alle. September 1996

	Årsverksgruppe											SUM
	0-3	4-9	10-13	14-19	20-49	50-99	100-199	200-499	500-999	1000-1999	2000+	
Alle, bedrifter	3135	3307	1068	981	1793	752	431	222	65	20	5	11779
Prosent av total	26,6	28,1	9,1	8,3	15,2	6,4	3,7	1,9	0,6	0,2	0	100,1
Alle, årsverk	5842	19984	12104	15979	55430	51761	58413	66871	43752	25440	12976	368552
Prosent av total	1,6	5,4	3,3	4,3	15,0	14,0	15,9	18,1	11,9	6,9	3,5	99,9
Industri, bedrifter	865	1186	448	480	1008	457	270	137	45	13	1	4910
Prosent av total	17,6	24,2	9,1	9,8	20,5	9,3	5,5	2,8	0,9	0,3	0	100
Industri, årsverk	1458	7332	5100	7779	31292	31783	36548	41052	29999	16227	3294	211864
Prosent av total	0,7	3,5	2,4	3,7	14,8	15,0	17,3	19,4	14,2	7,7	1,6	100,3

Også tabell 3 viser det store innslaget av små medlemsbedrifter, om lag 55 prosent av bedriftene hadde færre enn ti årsverk og mer enn hver fjerde bedrift hadde mindre enn fire årsverk i 1996. I sysselsettingstermer utgjorde imidlertid de 55 prosent minste bedriftene bare sju prosent av det totale antallet årsverk i NHOs medlemsbedrifter. Den største årsverksgruppen målt i antall bedrifter er den med mellom 20 og 49 årsverk, mens bedriftene med mellom 200 og 499 årsverk står for den høyeste andelen av årsverk i forhold til totaltallet for NHO.

For industribedriftene i NHO (bransjekode 110-399 i vedleggstabellen) viser tabell 3 at andelen små bedrifter er noe lavere enn totalt, og at andelen bedrifter med over 20 årsverk er klart høyere enn totalt. Sysselsettingen i industribedriftene følger derimot fordelingen for alle bedriftene bedre.

Begrunnelsen for skillet på 13 årsverk i tabell 3, er knyttet til NHOs erstatningsfond. I følge NHOs lover §8-1 kan både medlemmer som ikke er bundet av tariffavtale og medlemmer som beskjeftiger 1-13 arbeidstakere men som er bundet av tariffavtale, velge om de vil være fritatt for å betale kontingent til erstatningsfondet.⁹ I alt 4358 bedrifter (med til sammen 30 522 årsverk) står utenfor erstatningsfondet, altså langt færre enn de i alt 7510 bedriftene med mindre enn 14 årsverk. I tillegg er altså en del av de 4358 bedriftene utenfor erstatningsfondet større bedrifter som ikke er bundet av tariffavtale.

Tabell 4: Sammenligning av industribedrifter i NHO og offisiell statistikk

	Årsverksgruppe/Sysselsettingsgruppe						
	0-9	10-19	20-49	50-99	100-199	200+	SUM
NHO, industribedrifter	2051	928	1008	457	270	196	4910
NHO, industri årsverk	8790	12879	31292	31783	36548	90572	211864
SSB, industri bedrifter	6937	1608	1369	539	306	198	10957
SSB, industri sysselsatte	28581	23130	44356	39640	43316	90586	269609
NHO, andel bedrifter	(29,6)	57,7	73,6	84,8	88,2	99,0	(44,8)
NHO, andel sysselsatte	(32,9)	59,6	75,5	85,8	90,3	107,0	(84,1)

Note: Den offisielle statistikken er hentet fra NOS C 327, og omfatter industri (SN 12-37). Tallene refererer til 1994, men omfatter ikke enmannsbedrifter og en del andre små bedrifter. Dermed blir sysselsettingstallene lavere enn i nasjonalregnskapsstatistikken, og den samlede organisasjonsgraden for NHO-bedriftene bli vesentlig høyere enn i tabell 6 og i vedleggstabellen (se også note 5). Ved beregning av NHOs andel av de sysselsatte, er årsverkstallene ganget med en faktor på 1,07 (jevnfør vedleggstabellen).

Industrien er betydelig enklere å forholde seg til når det gjelder forholdet mellom bedrift og foretak enn for eksempel bygge- og anleggssektoren eller deler av transportnæringen. Tabell 4 representerer et forsøk på å sammenstille sysselsettingstall for NHOs industribedrifter med offisiell statistikk. Sysselsettingsgruppene er identiske, og det er et nokså godt samsvar mellom bransjekoder og næringsgrupper.¹⁰

Det er en entydig trend for industrien at andelen bedrifter og andelen sysselsatte i NHO stiger med sysselsettingsgruppene. For bedriftene med over 50 ansatte organiserer NHO godt over 80 prosent, både målt som andel av bedriftene og andel av de sysselsatte. For de aller største bedriftene er NHOs andel av de sysselsatte over 100 prosent, noe som kan ha sammenheng dels med inndelingen i sysselsettingsgrupper (jevnfør diskusjonen om foretak versus bedrift under punkt 2), og dels med sysselsettingsveksten siden 1994 (om lag 7 000 personer i følge arbeidskraftundersøkelsene, jevnfør Ukens statistikk nr. 20/21 1996). Disse to forbeholdene gjelder også de andre sysselsettingsgruppene, men som et generelt uttrykk for NHOs dekningsprofil i industrien antas det likevel at tabellen har en viss gyldighet.

5 Landsforeninger

NHO har i dag 28 landsforeninger, men ikke alle medlemsbedriftene sorterer inn under en landsforening. I tabell 5 er antall bedrifter fordelt på 31 organisasjonsledd, og de som kommer i tillegg til dagens landsforeninger er: Bergindustriens Landssammenslutning (nå inngått i PIL), Organisasjoner-Kultur-Idrett (sorterer direkte under NHO men forvalter ingen tariffavtaler) og NHO Interimsgruppen (sorterer direkte under NHO og består blant annet av en del funksjonærbedrifter, oljetransportbedrifter og lignende, og forvalter sju tariffavtaler).

Tabell 5: Bedrifter og årsverk etter landsforeninger

	Bedrifter totalt	Bedrifter bundet av tariffavtale	Årsverk totalt	Årsverk i bedrifter bundet av tariffavtale	Årsverk per bedrift	Andel bedrifter som er bundet	Andel årsverk som er bundet
Baker- og konditorbransjens Landsforening	350	146	4869	3009	13,9	41,7	61,8
Bergindustriens Landssammenslutning	88	68	3200	2834	36,4	77,3	88,6
Byggeindustriens Landsforening	572	348	15093	13124	26,4	60,8	87,0
Bygghåndverksfagenes Landsforening	1749	504	16398	10482	9,4	28,8	63,9
Energiverkenes Landsforening	24	20	1789	1752	74,5	83,3	97,9
Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening	508	133	8729	5613	17,2	26,2	64,3
Flyskapenes Landsforening	66	54	7873	7557	119,3	81,8	96,0
Grafiske Bedrifters Landsforening	339	261	5612	5117	16,6	77,0	91,2
Havne- og terminaloperatørens Landsforening	276	156	5848	4464	21,2	56,5	76,3
Håndverksbedriftenes Landsforening	1218	36	3998	225	3,3	3,0	5,6
Kjøttindustriens Fellesforening	242	129	10156	8744	42,0	53,3	86,1
Kunnskaps- og Forskningsvirksomhetenes Landsforening	94	45	6829	6178	72,6	47,9	90,5
Landsforeningen for Bygg og Anlegg	263	178	15453	13661	58,8	67,7	88,4
Møbel- og Innredningsprodusentenes Landsf.	141	89	5147	4586	36,5	63,1	89,1

	Bedrifter totalt	Bedrifter bundet av tariffavtale	Årsverk totalt	Årsverk i bedrifter bundet av tariffavtale	Årsverk per bedrift	Andel bedrifter som er bundet	Andel årsverk som er bundet
Norges Bilbransjeforbund	1276	411	15892	8912	12,5	32,2	56,1
Norges Elektro-entreprenørforbund	1007	545	15554	13217	15,4	54,1	85,0
Norsk Hotell- og Restaurantforbund	715	392	17187	13587	24,0	54,8	79,1
Norske Avisers Landsforening	191	129	10754	8055	56,3	67,5	74,9
Norske Transportbedrifters Landsforening	161	130	10962	10604	68,1	80,7	96,7
Næringsmiddelindustriens Landsforening	248	161	15561	13842	62,7	64,9	89,0
Organisasjoner-Kultur-Idrett	63	5	1290	264	20,5	7,9	20,5
NHO Interimsgruppen	224	118	5662	2491	25,3	52,7	44,0
Oljeindustriens Landsforening	46	32	16604	15308	361,0	69,6	92,2
Oljeservicelskapenes Landsforening	36	25	3327	2797	92,4	69,4	84,1
Prosessindustriens Landsforening	555	359	52508	46886	94,6	64,7	89,3
Rederienes Landsforening	56	43	6595	6497	117,8	76,8	98,5
Servicebedriftenes Landsforening	193	109	8501	7058	44,0	56,5	83,0
Skogbrukets Landsforening	119	91	1561	1459	13,1	76,5	93,5
Teknologibedriftenes Landsforening	831	627	70137	65929	84,4	75,5	94,0
Teko Landsforening	135	113	5350	4912	39,6	83,7	91,8
Ukepressens Arbeidsgiverforening	5	5	541	541	108,2	100,0	100,0
SUM	11791	5462	368980	309705	31,3	46,3	83,9

Som tabell 5 viser, er forholdet mellom bedrifter og årsverk i de forskjellige landsforeningene høyst ulikt. Mens det i gjennomsnitt for hele NHO er 31 årsverk per bedrift, er det gjennomsnittlig kun tre årsverk per bedrift i Håndverksbedriftenes Landsforening (hovedsakelig frisørvirksomheter). Andre landsforeninger med lavt gjennomsnittlig antall årsverk per bedrift, er Bygghåndverksfagenes Landsforening (9), Norges Bilbransjeforbund (13), Skogbrukets Landsforening (13) og Baker- og konditorbransjens Landsforening (14). I motsatt ende finner en Oljeindustriens Landsforening med gjennomsnittlig 361 årsverk per bedrift. Andre med et høyt antall årsverk per bedrift er Flyselskapenes Landsforening (119), Rederienes Landsforening (118) og Ukepressens Arbeidsgiverforening (108). Den store variasjonsbredden kan også illustreres ved at de tre landsforeningene med høyest antall medlemsbedrifter også er de tre nevnte landsforeningene med lavest antall årsverk i gjennomsnitt per bedrift. De tre landsforeningene dekker 36 prosent av alle medlemsbedriftene i NHO, men kun ti prosent av årsverkene. Omvendt dekker

de to suverent største landsforeningene i sysselsettingstermer, Prosessindustriens Landsforening og Teknologibedriftenes Landsforening, kun tolv prosent av alle medlemsbedriftene, men 37 prosent av årsverkene i NHO. Hvis en framtidig sammenslåing eller gruppering av landsforeninger utelukkende skal være basert på antall årsverk (jevnfør Næringslivets Ukeavis 4/10 1996, hvor det antydes at framtidige landsforeninger eller grupper av slike bør ha 30-40 000 årsverk), vil dette derfor dekke over en stor variasjon i bedriftsstørrelse.

Totalt er under halvparten – kun 46 prosent – av NHOs medlemsbedrifter bundet av tariffavtaler. Likevel utføres 84 prosent av *årsverkene* i bedrifter bundet av tariffavtale, noe som klart antyder at det er betydelig forskjell mellom små og store bedrifter når det gjelder tariffavtalebinding.¹¹ Det er ellers Håndverksbedriftenes Landsforening som sammen med Organisasjoner-Kultur-Idrett har klarest lavest andel både bedrifter og årsverk bundet av tariffavtale mens typiske landsforeninger innen tekstil-, prosess- og metallindustrien samt land- vann- og lufttransport, og oljeindustri har høye andeler av både bedrifter og årsverk bundet av tariffavtale. Bildet er imidlertid brokete.

6 Næringsfordeling og organisasjonsgrader

Allerede tabell 5 over landsforeningene gir et klart inntrykk av NHOs viktigste nedslagsfelt og hvordan tariffavtalebinding fordeler seg mellom næringer. Den tresifrede bransjekoden som alle NHO-bedrifter kodes etter, gir imidlertid en bedre mulighet til å fordele medlemsmasse og årsverk etter næring, og til å beregne NHOs organisasjonsgrad.

Den detaljerte oversettelsen av NHOs tresifrede bransjekode er gjengitt i vedleggstabellen, mens nye næringstermer, med omregning av årsverk til lønnstakere samt lønnstakerstatistikk fra offisiell statistikk og en beregnet organisasjonsgrad, er gjengitt i tabell 6. Vi har sett bort fra opplysninger om antall bedrifter, på grunn av de problemene som er nevnt under punkt 2 ovenfor. I tabell 4 ble likevel organisasjonsgraden per bedrift innenfor industrien illustrert.

Sammenstillingen av NHOs bransjekoder og SN94 byr på en rekke problemer og usikre valg. Likevel er det grunn til å anta at organisasjonsgraden, slik den i tabell 6 er målt, særlig for industrien og bygge- og anleggssektoren gir et godt bilde av situasjonen. Det er innen oljevirksomhet vi har støtt på flest problemer, og her er det nokså åpenbart at næringstermen «olje - tjenester» dekker langt flere bedrifter enn det som er intendert etter næringshovedgruppe 112 i SN94.¹² Også for små næringer, som drikkevarer og tobakk, er organisasjonsgraden over 100 prosent, men her er nok forholdene mer uttrykk for den reelle situasjonen - et lite antall bedrifter som praktisk talt alle er organisert i NHO. Innen transportvirksomhet byr det på problemer både å skille mellom offentlig og privat næringsvirksomhet, og å plassere ulike typer hjelpevirksomhet som for eksempel drift av godssentraler, havneanlegg, reisebyrå- og turismevirksomhet. I stedet for å utelate alle næringer som byr på klassifikasjonsproblemer, har vi valgt å ta dem med i oversikten med de nevnte forbeholdene (for de mest usikre næringstermene er beregningene satt i parentes). Dermed er det oppnådd å klassifisere 94 prosent av årsverkene i NHO-bedriftene etter næringskoder, og som sagt antas det at kodingen er mest pålitelig for industrien og bygge- og anleggssektoren.

Den samlede organisasjonsgraden for NHO-bedriftene, målt ut fra NHOs nåværende rekrutteringspotensial (håndverk, industri, varehandel og tjenesteytende virksomhet), kan anslås til 46 prosent.¹³ Hvis varehandelen utelates, stiger organisasjonsgraden markant, til 65 prosent når den måles som andel av de sysselsatte lønnstakerne. Tar en derimot med hele NHO og hele privat sektor, som i 1995 kan anslås til 1,185 millioner, blir organisasjonsgraden 34,2 prosent.¹⁴

De næringene hvor NHO synes å ha best fotfeste, er produksjon av drikkevarer og tobakk (100 prosent), kjemiske råvarer (94 prosent), treforedling (94 prosent), kjemiske og mineralske produkter (93 prosent), metallproduksjon (90 prosent), fiskeoppdrett (90 prosent) og oljeutvinning (89 prosent). Hvis en imidlertid måler organisasjonsgraden samlet for de store industrigruppene, er den på 71 prosent både for nærings- og nytelsesmiddelindustrien og for metallindustrien, og 72 prosent for all industri samlet.

Det er en viss tendens til at organisasjonsgraden er lavere i næringer hvor det også opptrer andre arbeidsgiverorganisasjoner. Dette gjelder særlig kjøttindustri (hvor det fant sted utmeldelser av NHO og innmeldelser i Landbrukets Arbeidsgiverforening i kjølvannet av EU-saken), skip/offshore (konkurrent: Norske Skipsverft med 4360 sysselsatte i 1994)¹⁵, bygg og anlegg (flere konkurrenter, også knyttet til oljerelaterte tjenester), engros- og detaljhandel (konkurrent: HSH med mer enn 100 000 sysselsatte. I tillegg opptrer Den Kooperative Tarifforening med 14 300 årsverk i 1995) samt hotell- og restaurantbransjen (konkurrent: Forbundet for Overnatting og Serveringsnæringen, som går inn i NHO fra nyttår 1996/97). Innen transport drives en del virksomhet i offentlig regi. Ellers har NHO lyktes i å ta opp i seg flere frittstående arbeidsgiverorganisasjoner på 1990-tallet, som for eksempel Norske Trevarefabrikkers Landsforbund (1992), Skogbrukets Arbeidsgiverforening (1994) og Norske Fiskeoppdretteres Forening

(1995). En stor del av den ønskede veksten fram mot år 2000 skal også komme gjennom fusjoner med frittstående arbeidsgiverorganisasjoner (Aftenposten 13/3 1996). Det er ellers en klar tendens til økt konkurranse mellom NHO og andre arbeidsgiverorganisasjoner om nye medlemmer (NHO Årsberetning 1992, 1994).

Tabell 6: Sysselsatte lønnstakere i NHO-bedrifter, lønnstakere totalt og NHOs organisasjonsgrad

Ny næringsterm	Beregnet antall lønnstakere i NHO	Totalt antall lønnstakere	Organisasjonsgrad NHO	Samlet organisasjonsgrad	Konkurrerende arb.giverorg.? Litt-Noe-Mye
Skogbruk	1739	3560	48,8		
Fiskeoppdrett	2751	3070	89,6		
Oljeutvinning	15597	17520	89,0		
Olje - tjenester	5594	4080	(137,1)		Noe
Samlet oljevirkosmhet	21191	21600		(98,1)	
Bergverk/sandtak	2119	4730	44,8		
Kjøttindustri	10907	17210	63,4		Noe
Fiskeindustri	7819	12666	61,7		
Annen NN-industri	13541	18150	74,6		
Drikkevarer og tobakk	5752	5650	(101,8)		
Samlet nærings- og nytelsesmiddelindustrien	38076	53676		70,9	
Tekstil, bekledning og skotøy	6227	8430	73,9		
Trevarer	11946	14680	81,4		
Treforedling	11198	11920	93,9		
Grafisk produksjon	21005	38700	54,3		
Kjemiske råvarer	8709	9250	94,1		
Kjemiske og mineralske produkter	19787	21300	92,9		Litt
Metallproduksjon	15111	16730	90,3		
Verkstedprodukter	54149	72310	74,9		
Skip/offshore	16843	32210	52,3		Noe
All metallindustri	86151	121250		71,1	
Annen industri	5702	11400	50,0		
All industri	210081	293000		71,7	
Bygg og anlegg	48803	85860	56,8		Noe
Handel, reparasjon av motor-kjøretøyer, bensinstasjoner	18311	35020	52,3		
Engros og detalj	7083	240870	2,9		Mye
Hotell- og restaurant	23153	53310	43,4		Mye
Rutebiltrafikk/landtransport	16372	37360	(43,8)		Noe
Innenriks sjøfart	6661	8100	(82,2)		
Flytrafikk	7969	11910	(66,9)		
All transportvirksomhet	31002	57370		(54,0)	
Rønhold	10213	13630	74,9		
NHO-området	375061	809626		46,3	
NHO-området u/ varehandel	367978	568756		64,7	
NHO i hele privat sektor	405000	1850000		34,2	

7 Tariffavtaler

Tariffavtalestrukturen i NHO kan belyses på en rekke ulike måter, avhengig av formål og tilgjengelige data. Omtalen her skal begrenses til noen eksempler på hvordan tariffavtalene i praksis binder bedrifter og arbeidstakere.¹⁶

NHO er i dag part i om lag 260 tariffavtaler, mens tallet for N.A.F.s del i 1982 var om lag 335.¹⁷ Reduksjonen av antall tariffavtaler ser fremdeles ut til å være et overordnet ønske for NHO, jevnfør Rysstutvalget (1995). Også målet om reduksjon av antall landsforeninger ses i sammenheng med ønsket om å redusere antallet tariffavtaler (jevnfør NHO 1993).

Av dagens 260 tariffavtaler er det elleve hovedavtaler: to med LO (arbeider/funksjonær), en med YS, og de resterende med AF-forbund eller frittstående forbund.¹⁸ Hovedavtale(n) inngår som del I i alle tariffavtaler («overenskomster») med LO-forbund, og som del I i alle tariffavtaler med YS-forbund. AF-forbundene opptrer derimot på lik linje med de frittstående forbundene, i og med at AF som hovedorganisasjon ikke har noen formell rolle i forhold til NHO. Av de 233 tariffavtalene (bortsett fra hovedavtaler) som NHO har registrert at en eller flere medlemsbedrifter er bundet av, er LO-forbund part i om lag 150, mens YS-forbund og samlingen av frittstående forbund (inkludert AF-forbundene) er part i omtrent 40 avtaler hver.

Tariffavtalene er svært forskjellige både når det gjelder form, innhold og utbredelse. Vi skal ikke gå nærmere inn på dette her, ut over å nevne ytterpunkter: Juristoverenskomsten inneholder fire paragrafer og kan stilles opp på én side, mens Fellesoverenskomsten for byggfag teller 210 sider før en har begynt på akkordbestemmelsene.

Alle tariffavtalene som NHO er part i, sorterer inn under et organisasjonsledd i NHO.¹⁹ Organisasjonsleddene er stort sett i samsvar med de gjengitt i tabell 5, men i tillegg kommer alle hovedavtalene og en del funksjonæravtaler som sorterer direkte under NHO (organisasjonsenhet «NHO Lønns- og Arbeidsvilkår»). Hvis vi konsentrerer oss om de tariffavtalene som ikke er rene hovedavtaler, er det som regel kun ett arbeidstakerforbund som er motpart (eventuelt sammen med en hovedorganisasjon).²⁰ På arbeidstakersiden er det videre vanlig at tariffavtalen fungerer som demarkasjonskriterium mellom forbundene. Hvis en arbeidstaker skifter til en tariffavtale hvor et annet forbund er part, skal arbeidstakeren som regel også skifte forbundsmedlemskap. I NHO fungerer imidlertid ikke tariffavtalene på tilsvarende måte, selv om kun én organisasjonsenhet er part i tariffavtalen kan mange organisasjonsenheter ha medlemmer som er bundet av avtalen. Dette mønsteret gjelder «arbeideravtalene». For «funksjonæravtalene» derimot, er *alle* landsforeningene parter, og organisatorisk sorterer avtalene direkte under NHO. Butikkoverenskomsten mellom LO/Handel- og Kontor og NHO binder for eksempel bedrifter i 13 av organisasjonsenhetene i tabell 5, mens Standardoverenskomsten mellom de samme partene binder bedrifter i 27 organisasjonsenheter.

Denne «horisontale» spredningen av bedrifter som er bundet av en og samme tariffavtale, er altså særlig vanlig for de mest generelle «funksjonæravtalene», men det samme fenomenet kan også gjelde for «arbeideravtaler» som sorterer inn under en enkelt landsforening. Verkstedoverenskomsten mellom Fellesforbundet/LO og TBL/NHO binder for eksempel bedrifter i ti forskjellige landsforeninger/organisasjonsenheter, selv om det alt vesentligste av både bedrifter og sysselsatte finnes i TBL. I praksis vil de andre landsforeningene ikke har selvstendig søksmålsrett etter tariffavtalen, og de må avfinne seg med de revisjoner TBL/NHO forhandler fram.

Når en bedrift er bundet av en tariffavtale, må (noe forenklet) avtalens bestemmelser oppfylles ikke bare overfor de organiserte arbeidstakerne, men også overfor uorganiserte arbeidstakere ved bedriften som arbeider i tariffavtalens «virkeområde». Dette «virkeområdet» eller nedslagsfeltet til en tariffavtale benevnes gjerne «tariffområde» i arbeidsrettslig litteratur (jevnfør Evju 1982, Thorkildsen 1996), men vil i mange tilfeller være vanskelig å bestemme presist. For mange av «funksjonæravtalene» som NHO er part i, gjelder det i tillegg at de kan sies å være i konkurranse med hverandre - en arbeidsleder kan for eksempel (avhengig av organisasjonstilknytning) være dekket av Arbeidslederavtalen mellom NALF og NHO, av Arbeidslederavtalen mellom FLT/LO og NHO, eller av Funksjonæravtalen mellom NOFU/PRIFO/NRAF/YS og NHO. Tilsvarende gjelder også for enkelte «arbeideravtaler», for eksempel innen oljeindustrien og luftfarten, eller innenfor det klassiske konkurranseområdet rutebiltransport.

Andre «arbeideravtaler» har imidlertid langt mer oversiktlige virkninger, som for eksempel Fellesoverenskomsten for kjemisk teknisk industri mellom Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund/LO og PIL/NHO. Denne overenskomstens omfang er definert til «arbeidstakere som er beskjeftiget som operatører i produksjonen, laboratoriearbeid i forbindelse med produksjonen, transport og lagring, montering og vedlikehold av produksjonsutstyr, renhold av produksjonslokaler og vaktarbeid» (§1). Overenskomsten binder 100 PIL-bedrifter og til sammen elleve bedrifter i Byggeindustriens Landsforening og Teko Landsforening. Totalt utførte arbeiderne i disse 111 bedriftene i 1995 4570 årsverk, noe som tilsvarer i underkant av 4800 lønnstakere (jevnfør vekten for kjemiske og mineralske produkter i vedleggstabellen). Antall organiserte lønnstakere i NHO-bedrifter som dekkes av denne tariffavtalen er i følge Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund om lag 4250, noe som stemmer godt overens med opplysningene basert på de listene som utveksles mellom NHO/landsforeningen og forbundet (jevnfør under punkt 2). Under forutsetning av at alle arbeidere i de bedriftene som er bundet faller inn under tariffavtalens nedslagsfelt («tariffområde»), har forbundet en organisasjonsgrad i de aktuelle bedriftene på 89 prosent. Fra den detaljerte bransjestatistikken til NHO (ikke vist) kan vi beregne at de 4800 arbeiderne (4570 arbeiderårsverk) som arbeider i NHO-bedrifter bundet av tariffavtalen, utgjør over 90 prosent av de arbeiderne i NHO-bedrifter som potensielt kan bindes av tariffavtalen (andelen bedrifter synes derimot å være lavere – om lag 75 prosent – noe som tyder på at tariffavtalebindingen har sammenheng med bedriftsstørrelsen). Kombinert med NHOs høye organisasjonsgrad innen kjemisk industri (rundt 90 prosent, jevnfør vedleggstabellen), kan det derfor antydes at over 80 prosent av det totale antallet arbeidere innen kjemisk teknisk industri i Norge dekkes av tariffavtalen mellom Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund/LO og PIL/NHO. I tillegg organiserer forbundet om lag 475 arbeidere som er ansatt i bedrifter utenfor NHO, men hvor den samme tariffavtalen er gjort gjeldende (antall uorganiserte bedrifter og tallet på sysselsatte arbeidere er ikke innhentet). Dermed øker nok tariffavtalens dekningsgrad til rundt 90 prosent av alle arbeidere innen kjemisk teknisk industri i Norge.

Eksemplet med Fellesoverenskomsten for kjemisk teknisk industri viser at det er fullt mulig å estimere den totale dekningsgraden av en tariffavtale når det gjelder arbeidstakere (og bedrifter). Like fullt er tariffavtalen av de enkleste, dels på grunn av den konsentrerte bedriftsstrukturen, dels på grunn av det oversiktlige partsforholdet og dels på grunn av mangelen på konkurranse både på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden. Når tariffavtalestrukturen i NHO skal analyseres mer utførlig senere, vil framstillingen derfor måtte bli betydelig mer kompleks.

Bransje- og næringskoder

Fordelingen av årsverk på NHOs tresifrede bransjekode er i vedleggstabellen gjengitt i kolonne 1 og 2. I kolonne 12 er gjengitt den oversettelsen til SN83 (gammel næringskode) som NHO selv bruker, og som mange bedrifter er kodet etter. I kolonne 11 gjengis den næringskoden (SN83) som vi har valgt, i enkelte tilfeller avviker den fra NHOs kode samtidig som ytterligere bransjekoder er oversatt til næringskoder. I kolonne 10 er så SN83 fra kolonne 11 oversatt til ny næringskode SN94. Deretter er det ut fra tilgjengelig statistikk forsøkt å samle næringskoder til nye og entydige grupper, som regel basert på «kontoplanen» i nasjonalregnskapet. Disse framkommer som «nye næringstermer» i kolonne 6. Disse «næringstermene» er i stor grad basert på den næringsgrupperingen som benyttes i den kvartalsvise nasjonalregnskapsstatistikken, hvorav «KNR»-forkortelsene i kolonne 9. I kolonne 8 er så sysselsettingen i 1995 i følge nasjonalregnskapsstatistikken gjengitt (tallene er fremdeles gjenstand for revisjon).

For å kunne beregne antall lønnstakere i NHO-bedrifter, er det for hver «ny næringsterm» i kolonne 6 tatt utgangspunkt i forholdet mellom sysselsatte lønnstakere og sysselsatte normalårsverk (lønnstakere) i nasjonalregnskapsstatistikken for 1993 (siste endelige tall). Dette forholdet er gjengitt som «vekt» i kolonne 4. Antallet lønnstakere i NHO-bedrifter slik dette er gjengitt i kolonne 5, framkommer som et produkt av årsverkstallet i kolonne 3, og den beregnede vekten i kolonne 4.

Vedleggstabellen framstiller både organisasjonsgraden fordelt på så små næringsgrupper som for-svarlig, og organisasjonsgraden for større områder som den samlede industrien eller samlet oljevirk-somhet. Nederst i tabellen er samlet de bransjekodene som det enten ikke har vært mulig å gruppere, eller som vi har valgt å holde utenfor beregningene på grunn av svært lav NHO-dekning. De fleste av disse bransje-kodene hører hjemme i privat tjenesteproduksjon.

1 NHO bransjekode	2 Arsværk totalt	3 Summering i gruppe	4 Vekt	5 Lønnstakere	6 Ny næringssterm	7 Organisasjonsgrad	8 Lønnstakere	9 Kode for samlet gruppe	10 SN94 Oversettelse	11 SN83 Revidert	12 SN83 NHO
101 Skogbruk	1561	1561	1,114	1739	Skogbruk	48,8	3560	20		12100	12100
102 Oppdrett av fisk	2116	2116	1,3	2751	Fiskeoppdrett	89,6	3070	50		13020	13020
106 Oljeproduksjon	13405										
107 Oljeboring	1841	15246	1,023	15597	Oljeutvinning	89,0	17520	111		22000	22000
103 Forskjellig oljevirksomhet	2526									50230	50230
104 Forsyningsbaser	502									50230	50230
105 Oljeserviceselskaper	2566	5594	1	5594	Olje - fjenester	137,1	4080	112		50230	50230
				21191	Samlet oljevirksomhet	98,1	21600	111, 112			
100 Bergverk/sandtak	2073	2073	1,022	2119	Bergverk/sandtak	44,8	4730	KNR10	141	29011	29011
110 Kjøttindustri	9204									31110	31110
120 Konserverfabrikker	980	10184	1,071	10907	Kjøttindustri	63,4	17210	KNR15	151	31130	31130
124 Fiskeindustri	6502									31142	31142
126 Hermetikfabrikker	349									31143	31143
128 Fiskematfabrikker	436	7287	1,073	7819	Fiskeindustri	61,7	12666	KNR14	152	31149	31149
130 Sildemelindustri	414									31151	31151
132 Margarinfabrikker	595									31153	31153
222 Oljemøller, fettraffinerier og tranindustri	491									31152	31152
134 Møller og forblandere	369									31160	31160
136 Bakerier og konditorier	4869									31171	31171
138 Kjeks- og flatbrødfabrikker	313									31179	31179
140 Sokolade- og sukkervareindustri	2115									31190	31190
149 Forskjellig nn-industri	3501	12667	1,069	13541	Annen NN-industri	74,6	18150	KNR16	158	31210	31210
142 Bryggerier og mineralvannfabrikker	4945									31300	31300
144 Tobakksfabrikker	602	5547	1,037	5752	Drikkevarer og tobakk	101,8	5650	KNR17	160	31400	31400
		35685	1,067	38076	Samlet NN-industrien	70,9	53676	KNR14-17			
150 Bomullsvarefabrikker	359									32111	32111
151 Ullvarefabrikker	617									32111	32111
398 Seilmakere	28									32129	32129
154 Fiskeredskapsfabrikker og repperbaner	477									32150	32150
158 Annen tekstilindustri	1194									32190	32190
159 Trikotstøffefabrikker	830									32130	32130
167 Skreddermestre	3									32130	32130
160 Konfeksjonsfabrikker	1432									32210	32210
178 Pelsvarebedrifter og buntmakerier	32									32293	32293
170 Garverier og lærfabrikker	163									32310	32310
172 Lærvere- og sportsartikkelindustri	131									32330	32330
174 Skofabrikker	294	5560	1,12	6227	Tekstil, bekledning og skotøy	73,9	8430	KNR18	193	32400	32400

1 NHO bransjekode	2 Arsværk totalt	3 Summering i gruppe	4 Vekt	5 Lønnstakere	6 Ny næringsform	7 Organisasjonsgrad	8 Lønnstakere	9 Kode for samlet gruppe	10		12
									SN94	SNB3 Rev/dert	
180 Trelasindustri	4651								201	33111	33111
183 Wallboardfabrikker	266								201	33115	33115
182 Sporplatefabrikker	581								202	33112	33112
184 Finérfabrikker	25								202	33119	33119
181 Trevarerfabrikker og snekkerier	4510				Trevarer		14680	KNR20	203	33114	33114
185 Trehusfabrikker	1476	11509	1,038	11946		81,4			203	33113	33113
200 Tremassefabrikker	563								211	34111	34111
201 Cellulosefabrikker	1814								211	34112	34112
202 Papirfabrikker	5914								211	34114	34114
210 Eskelabrikker	1688								212	34120	34120
211 Konvolutt-, pose- og papirvarerfabrikker	809	10788	1,038	11198	Treforedling	93,9	11920	KNR21	212	34190	34190
213 Aviser	10679								221	34221	34221
632 Forlagsvirksomhet	541								221	34229	34229
214 Trykkerier og reprobedrifter	4951								222	34210	34210
216 Bokbindere	633	16804	1,25	21005	Grafisk produksjon	54,3	38700	KNR22	222	34213	34213
272 Metallurgisk industri, Norsk Hydro	5505								241	35120	35120
275 Petrokjemisk industri	3109	8614	1,011	8709	Kjemiske råvarer	94,1	9250	KNR24	241	35119	35119
220 Maling- og lakkindustri	1543								243	35210	35210
230 Farmasøytisk industri	2436								244	35220	35220
229 Annen kjemisk teknisk industri	3502								245	35230	35230
232 Sprengstoffindustri	534								246	35291	35291
239 Forskjellig kjemisk industri	475								246	35110	35110
234 Gummivarerfabrikker	594								251	35501	35501
221 Plastindustri	4250								252	35600	35600
251 Glassværk	482								261	36200	36200
250 Fajanse-, porselens og keramikkindustri	750								262	36100	36100
240 Teglværk	45								264	36910	36910
260 Sement- og lettbetongindustri	883								265	36920	36920
266 Betongindustri	1426								266	36993	36993
268 Bygningsartikkelindustri	705								266	36999	36999
262 Stenindustri	319								267	36991	36991
265 Mineralindustri	817								267	36991	36991
252 Slipeskivefabrikker	120	18881	1,048	19787	Kjemiske og mineraliske produkter	92,9	21300	KNR25	268	36999	36999
270 Metallurgisk industri, PIL	12742								270	37000	37000
283 TBL-Støperi	1718	14460	1,045	15111	Metallproduksjon	90,3	16730	KNR27	270	37103	38000
282 TBL-Metallvare	11263								280	38100	38000
285 TBL-Maskin/konstruksjon	21919								290	38200	38000
286 TBL-Elektro	10808								300/310	38300	38000
292 Elektronisk industri	7097								300/310	38300	38320
390 Tanntekniske bedrifter	438								331	38510	39090
391 Urmakermestre	104								335	38510	38510
296 Krosserbedrifter	790	52419	1,033	54149	Verkstedsprodukter	74,9	72310	KNR30	342	38430	38430

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
NHO bransjekode	Arsverk totalt	Summering i gruppe	Vekt	Lønnstakere	Ny næringsterm	Organisasjonsgrad	Lønnstakere	Kode for samlet gruppe	SN94 Oversettelse	SN83 Revidert	SN83 NHO
284 TBL_Skip/offshore	16118	16118	1,045	16843	Skip/offshore	52,3	32210	KNR35-36	351/352	38400	38000
196 Møbel- og annen treindustri	4736	82987	1,038	86151	All metallindustri	71,1	121250	KNR27-36			
392 Møbelstukkermestre	39									361	33200
393 Møbellapetsermestre	10									361	33200
300 Gullsmedfirmar	649									362	39010
399 Forskjellig industri	65	5499	1,037	5702	Annen industri	50,0	11400	KNR37		366	39090
		196337	1,07	210081	All industri	71,7	293000	KNR14-37			
406 Kobber- og blikkenslagermestre	1216									452	50125
431 Entreprenører i LBA	13826									452	50110
432 Bygg- og tømrermestre	3994									452	50110
434 Murnest	1133									452	50110
439 Undervannsentreprenører	97									452	50110
612 Taktekkingsfirmar	420									452	50129
614 Asfaltfirmar	1528									452	50129
402 Korrosjonsentreprenører	1531									453	50122
404 Førløggerbedrifter	3093									453	50121
420 Elektriske installasjonsfirmar	15071									453	50123
610 Isolasjonsfirmar	978									453	50129
400 Malermest	2245									454	50124
401 Byggtapetsermestre	22									454	50124
411 Glassmest	62									454	50125
617 Stillasfirmar	1710	46926	1,04	48803	Bygg og anlegg	56,8	85860	KNR45		455	50210
294 Bilverksteder	14378									502	95130
297 Bilgummiverksteder	412									502	95130
512 Bensinstasjoner	1272	16062	1,14	18311	Handel og reparasjon av motorfjretøyer, bensinstasjoner	52,3	35020	501-505		505	62720
500 Grossister	3256									510	61000
510 Oljeselskaper	1871									515	61320
600 Trelastutsalg	679	5806	1,22	7083	Engros og detalj	2,9	240870	51-52		515	61222
620 Hoteller og restauranter	17251									550	63000
108 Catering offshore	980	18231	1,27	23153	Hotell- og restaurant	43,4	53310	55		555	63000
580 Rederier	6595	6595	1,01	6661	Innenriks sjøfart	82,2	8100	61		611	71200
590 Flyselskaper	7820	7820	1,019	7969	Flytrafikk	66,9	11910	620		620	71300
530 Fotbilselskaper	10449									60211	71121
550 Forskjellig transpportvirksomhet	372									630	71000

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
NHO bransjekode	Arsverk totalt	Summering i gruppe	Vekt	Lønnstakere	Ny næringsform	Organisasjonsgrad	Lønnstakere	Kode for samlet gruppe	SN94 Oversettelse	SN63 Revidert	SN83 NHO
551 Forskjellig transportvirksomhet	1006								630	71000	
502 Spedisjons- og transportfirmaer	3259								634	71914	
520 Fiskebedrifter	147								634	71919	
522 Kjøleanlegg og fryserier	75	15308	1,07	16372	Rutebil/landtransport	43,8	37360	60211, 6024, 631	634	71919	
		29723	1,043	31002	All transportvirksomhet	54,0	57370				
560 Renholdsbedrifter	5803	5803	1,76	10213	Renhold	74,9	13630		747	92020	
SUM klassifisert	345478						809626				
Samlede beregninger	345478	347474		375061	NHO-området med varehandel	46,3	809626				38000
Samlede beregninger	339672	341668	1,077	367978	NHO-området uten varehandel	64,7	568756			36299	38299
Restgrupper:											
280 Mekaniske verksteder	142										38000
281 Mekaniske verksteder	490										38000
290 Heisfirmaer	646									36299	38299
540 Avispakking og -transport	11										
542 Vakt- og kontrollskaper	2490										
570 Kullimportører	14										
572 Dampskipsekspeditorer	1521										
602 Vaskerier og rensere	1359										
604 Elektrisitetsverk	1996										
618 Anleggsgartnere	525										
624 Sjøterskoler	34										
626 Frisørmestre	2837									95910	95910
633 Fotografer	166										
634 Blomsterforretninger	35										
635 Låssmeder	5										
636 Ortopeder	2										
637 Pianostømmere	5										
638 Optikere	40										
699 Diverse håndverkslag	38										
890 Forskningsinstitusjoner	6595										
892 Idrettsorganisasjoner	661										
899 Forskjellig virksomhet ellers	3462										
SUM restgrupper		23074					385994				
SUM klassifisert		345478					809626				
SUM NHO		368552					1195620				
SUM næringsvirksomhet 1995											

Sluttnoter

¹ Mange ansatte i NHO har bidratt med både datamateriale og kommentarer til dette notatet. Spesielt takkes Anne Kari Malerud, som har stått for hovedtyngden av bidrag og veiledning. Både presentasjon og tolkning av data-materialet er imidlertid forfatterens ansvar alene.

² Statistisk sentralbyrå har publisert årlig nasjonalregnskapsstatistikk fram til og med 1991 (jevnfør NOS C 83), men på grunn av revisjonen av standarder og «kontoplaner» er utgivelsene foreløpig stoppet opp. Data om den påfølgende perioden er derfor upublisert materiale fra Statistisk sentralbyrå, og for 1994 og 1995 er data i tillegg fortsatt gjenstand for revisjon. Bruken av nasjonalregnskapsstatistikk i dette notatet fører til et brudd i tidsserien mellom 1991 og 1992, noe det er tatt hensyn til i figurer og tabeller.

³ I Bowman (1996) er en del av denne statistikken oppdatert og analysert.

⁴ Norsk Håndverkerforbund (H.A.F.) var forut for 1989 delvis integrert i N.A.F. ved at arbeidsgiveroppgaver ble ivare tatt gjennom N.A.F. I 1984 var det for eksempel 59 lands sammenslutninger i N.A.F., hvorav 17 dannet H.A.F. (jevnfør N.A.F. 1984a). Medlemstallene i H.A.F. inngår i N.A.F.s medlemstall i tabell 1. Som allerede Hansteen (1938:11) bemerket, frambyr altså N.A.F.s organisasjon «... ved første øiekast et nokså broket billede.»

⁵ I tillegg til medlemstallet i NHO, kommer en del enmannsbedrifter (bedrifter med ett årsverk eller mindre) som i følge NHOs lover (§2-3) kan stå som medlem av en landsforening uten å samtidig være medlem av NHO. Dette kan i alt dreie seg om rundt 3500 bedrifter.

⁶ Tallet på lærlinger refererer i hovedsak til årsrapportene for 1995. Lærlinger som kategori vil bli holdt utenfor øvrige framstillinger og beregninger i resten av dette notatet.

⁷ Næringsvirksomhet forstås som alle lønnstakere som ikke er ansatt i offentlig forvaltning, mens industri og bergverk forstås som næringsområdene 10, 12-37 i SN94 (21, 23-39 i SN83). Oljevirksomheten er i siste tilfelle holdt utenfor, dels av statistikkårsaker, og dels fordi N.A.F. først i 1981 for alvor begynte å organisere her.

⁸ Siden det er brudd i tidsseriene for nasjonalregnskapsstatistikken i 1991, er det ikke beregnet endring for antall lønnstakere i næringsvirksomhet og i industri/bergverk fra 1991 til 1992. Det gir ingen vesentlige endringer i figuren om man bruker estimerte lønnstakere i N.A.F./NHO-bedrifter eller sysselsatte årsverk i offisiell statistikk.

⁹ I praksis brukes årsverk og ikke arbeidstakere, og bedriftene presenteres overfor valget allerede i forbindelse med innmeldeserklæringen. Hvis en tariffbundet bedrift velger å stå utenfor erstatningsfondet (også omtalt som «det forpliktende tariffellesskapet»), er bedriften (som hovedregel) heller ikke berettiget til økonomisk støtte etter en arbeidskamp.

¹⁰ Det er knyttet en viss feilkilde til grupperingen av bransjer. Som det framgår av vedleggstabellen, hører for eksempel bilverksteder (bransjekode 294) inn under næringsområde 50, mens for eksempel forlagsvirksomhet (bransjekode 632) hører inn under næringsområde 22. Disse unøyaktighetene i tabell 4 fører til at antall årsverk i NHO-bedriftene i industrien overvurderes med om lag 15 000 i forhold til tabell 6 og vedleggstabellen.

¹¹ Når en bedrift er registrert som bundet av en eller flere tariffavtaler, registreres *hele* sysselsettingen i den bedriften som bundet av tariffavtale selv om det i mange tilfeller kun dreier seg om en *delvis* dekning for eksempel ut fra status (arbeider/funksjonær) eller yrke. Dette betyr at goder som for eksempel avtalefestet pensjon tilkommer alle ansatte i bedriften, mens ordninger som kun følger av den enkelte tariffavtale kan få en langt mindre utbredelse blant de ansatte i samme bedrift.

¹² Arbeidsdirektoratet utarbeider en egen årlig sysselsettingsstatistikk for «petroleumsrettet virksomhet», og i følge 1995-statistikken var det om lag 70 000 sysselsatte fordelt på fire ulike funksjonsområder: 1) Undersøkelser, boring, produksjon med mer, 2) Baser, transport, catering, administrasjon med mer, 3) Bygging og vedlikehold av faste og flyttbare innretninger (inkludert vedlikehold på land) og 4) Bygging og drift av ilandførings- og foredlingsanlegg (kilde: Arbeidsdirektoratet 1996). De fleste av disse aktivitetene hører inn under andre næringer enn næring 11 i SN94, og illustrerer samtidig kompleksiteten innen oljevirksomheten. Dermed blir nok også konkurransen mellom arbeidsgiverorganisasjoner noe større enn det en ved første øyekast kan få inntrykk av.

¹³ Fristilte offentlig eide virksomheter er her ikke inkludert, verken i teller eller nevner.

¹⁴ NHOs omfang er her anslått til 405 000 lønnstakere (beregnet antall lønnstakere i tabell 1 samt lærlinger), mens omfanget av privat sektor er forstått som antall lønnstakere i privat sektor i arbeidskraftundersøkelsene for 1995 (jevnfør tallet i tabell 44 minus antall selvstendige yrkesutøvere i tabell 49 i NOS C 325). Av ulike grunner er denne beregningsmåten noe forskjellig fra nasjonalregnskapets definisjon av næringsvirksomhet, men vil gi praktisk talt samme organisasjonsgrad. Denne organisasjonsgraden på 34,2 stemmer også godt overens med den organisasjonsgraden på 32-33 prosent som N.A.F./NHO selv har oppgitt i nordisk sammenheng (jevnfør N.A.F. 1987, SAF 1990), selv om beregningsmåtene avviker noe.

¹⁵ Tallene for ansatte i medlemsbedrifter i andre arbeidsgiverorganisasjoner er hentet fra Statistisk årbok 1995 eller 1996.

¹⁶ For andre beskrivelser av tariffavtalestrukturen, se Evju (1982:17flg) og Thorkildsen (1996:61flg).

¹⁷ Kilde: Evju (1982:21), «N.A.F.s tariffkartotek pr. 26.1.1982» (internt notat). Tallet inkluderer sannsynligvis ikke hovedavtaler. Ved årsskiftet 1983/84 var antallet redusert til om lag 315 (utenom hovedavtaler), jevnfør N.A.F. (1984b).

¹⁸ Også antallet hovedavtaler mellom LO og NHO har blitt redusert: Våren 1991 ble hovedavtalen for innenriks skipsfart avløst av den generelle hovedavtalen for arbeidere, mens hovedavtalen for byggfag ble integrert i samme hovedavtale fra og med 1994. Tidligere er også to separate (men innholdmessig identiske, jevnfør Evju 1982:20) hovedavtaler for henholdsvis merkantile funksjonærer (Handel og Kontor) og arbeidsledere/tekniske funksjonærer (NFATF, nå FLT) slått sammen til én hovedavtale for funksjonærer.

¹⁹ Unntaket er Fellesoverenskomsten for byggfag, hvor tre landsforeninger er part. Overenskomsten ble opprettet i 1992, gjennom en sammenslåing av tolv tidligere overenskomster for byggfagene.

²⁰ Unntaket er to tariffavtaler med YS-forbund, hvor henholdsvis to og tre forbund er motparter. Dette forhindrer likevel ikke at de ulike arbeidstakerorganisasjonene kan tviste separat på avtalene (se for eksempel Arbeidsrettens dom av 13. november 1985 i sak nr. 5/1985, hvor YS-forbundet PRIFO var part i en rettstvist om en tariffavtale som YS-forbundet NOFU opprinnelig hadde opprettet).

Referanser

- AFC (1991): *Statistisk översikt til permanenta utskottets möte i Helsingfors 1991*. Helsingfors: Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund
- Arbeidsdirektoratet (1996): *Sysselsettingen i petroleumsrettet virksomhet august 1995*. Oslo: Arbeidsdirektoratet, Rapport 1996:1
- Bowman, John R. (1996): "Organisering i arbeidsmarkedet: utviklingen på arbeidsgiversiden", i *Søkelys på arbeidsmarkedet*, vol. 13, no. 2
- Evju, Stein (1982): *Organisasjonsfrihet, tariffavtaler og streik*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hansteen, Viggo (1938): *Arbeidsgiverforeningen*. Oslo: AOF
- Harildstad, Anders (1989): "Timeverks- og sysselsettingstall i nasjonalregnskapet", i *Økonomiske analyser*, no. 7
- N.A.F. (1970): *Norsk Arbeidsgiverforening - Oppbygging og virksomhet*. Oslo: N.A.F.
- N.A.F. (1984a): *Norsk Arbeidsgiverforening - Oppbygging og virksomhet*. Oslo: N.A.F.
- N.A.F. (1984b): *Vår organisasjon*. Oslo: N.A.F.
- N.A.F. (1987): *Statistisk oversikt til de nordiske arbeidsgiverforeningenes permanente utvalgsmøte i Oslo 1987*. Oslo: N.A.F.
- N.A.F. (1988): *Norsk Arbeidsgiverforenings beretning til de nordiske arbeidsgiverforeningers permanente utvalgsmøte i Reykjavik 1988*. Oslo: N.A.F.
- NHO (1993): *NHOs beretning til det nordiske ordførermøte i Island 1993*. Oslo: NHO
- NHO (1995): *Står du like sterkt utenfor NHO?* Oslo: NHO
- NHO (1996): *NHO i praksis*. Oslo: NHO
- NHO Årsberetninger 1989-1996
- NOS C 83: *Nasjonalregnskapsstatistikk 1991*. Oslo: Statistisk sentralbyrå
- NOS C 182: *Standard for næringsgruppering (1994)*. Oslo: Statistisk sentralbyrå
- NOS C 325: *Arbeidsmarkedsstatistikk 1995*. Oslo: Statistisk sentralbyrå
- NOS C 327: *Industristatistikk 1994*. Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Petersen, Erling (1950): *Norsk Arbeidsgiverforening 1900-1950*. Oslo: N.A.F.
- Petersen, Erling (1975): *Norsk Arbeidsgiverforening 1950-1975*. Oslo: N.A.F.
- Rysstutvalget (1995): *Nye driftsformer og tariffpolitikk. Fremtidens system for lønns- og arbeidsvilkår*. Oslo: NHO
- SAF (1990): *Statistisk översikt til permanenta utskottets möte i Malmö 1990*. Stockholm: Svenska Arbetsgivareföreningen
- SNS 2: *Standard for næringsgruppering (1983)*. Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Telenor (1996): *Bedriftskatalogen 1996*. Oslo: Telenor Media AS
- Thorkildsen, Tarjei (1996): "Notat til Arbeidsrettsrådet om enkelte spørsmål vedrørende organisasjonsmønsteret i norsk arbeidsliv, tariffavtalesystemet, tariffavtalers ufravikelighet og fredsplikt", vedlegg til NOU 1996:14: *Prinsipper for ny arbeidstvistlov*. Oslo: Akademika
- Økonomisk Litteratur (1996): *Norges største bedrifter*. Oslo: Økonomisk Litteratur Norge AS

NHO: Medlemmer, organisasjonsgrader og tariffavtaler

I tråd med omleggingen av forskningspolitikken i Norge, har myndighetene uttrykt et ønske om at de frittstående forskningsinstituttene utvikler strategiske instituttprogrammer (SIP). Disse instituttprogrammene skal ha et langsiktig perspektiv, og videreutvikle forskningsinstituttenes basiskompetanse. Forskningsstiftelsen Fafo har utarbeidet et omfattende instituttprogram, og den delen av programmet som omhandler de kollektive aktørenes rolle på arbeidsmarkedet finansieres av Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Delprogrammet «De kollektive aktørenes rolle på arbeidsmarkedet» ble startet opp i 1996, og hittil (desember 1996) er det utkommet følgende publikasjoner:

Torgeir Aarvaag Stokke: *Estimering av tariffavtaledekningen i Norge - strategier og foreløpige makrotall.*

Kristine Nergaard: *Organisasjonsgraden målt gjennom AKU 2. kvartal 1995.*

Åsmund Arup Seip: *Arbeidsgiverorganisering i den offentlige randsonen.*

Torgeir Aarvaag Stokke: *NHO: Medlemmer, organisasjonsgrader og tariffavtaler.*

